

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A kurzus címe: Felnőttképzés Magyarországon és Európában

A felnőttképzés jellemzői és társadalmi, gazdasági összefüggései Magyarországon 1989 és 2022 között, és az európai felnőttképzési szakpolitika aktuális trendjei

Oktató: Dr. habil Farkas Éva

Email: farkaseva9@gmail.com

Előfeltételek:

nincs

A kurzus jellege:

Előadás
Szeminárium
Gyakorlat

Az értékelés formája:

Kollokvium
Gyakorlati jegy

A kurzus célja:

A felnőttképzés az egyik legfontosabb intézménye annak a társadalmi rendszernek, amelynek funkciója az egyéni boldoguláshoz, a társadalmi–gazdasági haladáshoz szükséges tudás és a kompetenciák folyamatos megújítása, fejlesztése. A gazdaság, a tudás versenyképességének fejlesztése, másfelől a társadalmi kohézió, valamint a hátrányos helyzetű rétegek felzárkóztatása és az esélyegyenlőség biztosítása szorosan kapcsolódik a tanuláshoz, műveltséghez való jog érvényesüléséhez. A tanulás teremti meg a lehetőséget a felnőttek számára ahhoz, hogy saját élethelyzetükön javítani tudjanak. A felnőttképzés pedig azt a segítő közeget jelenti, amely támogatást nyújt abban, hogy a felnőttek tanulása eredményesebb legyen.

A kurzus célja, hogy a hallgatók a kurzus témaköreinek egyéni/páros/csoportos munkában történő feldolgozásával és közös megbeszélésével képesek legyenek a felnőttképzés témakörét a társadalmi-gazdasági folyamatokkal összefüggésben vizsgálni, és átfogó rálátásuk legyen a felnőttképzés európai trendjeire, valamint a felnőttképzés evolúcióját befolyásoló tényezőkre.

A kurzus tanulási eredmény alapú kimeneti követelményei:

	Képesség	Tudás/Ismeret	Attitűd	Autonómia-felelősség
1	Szakszerűen használja az andragógia és az egész életen át tartó tanulás fogalmait. Jellemzi a formális, nem-formális és informális tanulási szintereket, példákat gyűjt a különböző tanulási formákra.	Tisztában van az andragógia és az egész életen át tartó tanulás fogalomrendszerével, a tanulás lehetséges szintereivel, a különböző tanulási formák tartalmi jellegzetességeivel.	Elfogadja a felnőttkori tanulás szükségességét és a különböző tanulási környezetek és formák egyenrangúságát.	
2	Magyar és nemzetközi adatbázisok szakszerű és eredményes használatával elemzi és értékeli a felnőttképzésben való részvétel adatait. Megvizsgálja és értékeli hogyan érvényesül a tanuláshoz való jog a gyakorlatban?	Ismeri a hazai és nemzetközi legjelentősebb felnőttképzési adatbázisokat (EUROSTAT, OECD, World Bank, CEDEFOP, REFERNET, EPALE, KSH, OSAP, FAR, NSZFH, NSZF). Ismeri az Szociális Jogok Európai Pillérét és jelentőségét.	Igénye van a tényadatokon alapuló véleményalkotásra. Több és hiteles forrásból tájékozódik, és törekszik arra, hogy ne csak összegyűjtse és bemutassa, hanem elemezze az adatokat magyarázó összefüggéseket.	Az adatbázisokból nyert információkat önállóan feldolgozza és elemzi. Összehasonlítja a felnőttkori tanulás magyarországi adatait más országok adataival és tényszerű következtetéseket fogalmaz meg a felnőttkori tanulásban való részvétel mennyiségi és minőségi jellemzőire vonatkozóan.

3	A témával kapcsolatos ismeretei és szakmai, valamint személyes tapasztalatai alapján csoportmunkában átgondolja és összegyűjti, majd szóban bemutatja a felnőttkori tanulás szükségességét indokló társadalmi, gazdasági, oktatási, nemzetközi stb. trendeket.	Azonosítja a tanulás társadalmi és gazdasági hasznát. Tisztában van a felnőttképzés társadalmi-gazdasági fejlődésben betöltött szerepével. Ismeri a felnőttkori tanulás rendszerét alakító legfontosabb megatrendeket.	A felnőttekkel való oktatási és pszichoszociális támogatási célú foglalkozásra értékékként és megtérülő befektetésként tekint.	Önállóan adatokat gyűjt a felnőttképzés egyéni, társadalmi, gazdasági haszna bizonyítására, tényekre alapozottan, példákkal illusztrálva, szakszerűen érvel a felnőttkori tanulás szükségességére, jelentősége és megtérülése mellett.
4	Összefüggésbe hozza az egész életen át tartó tanulást az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak elérésével.	Ismeri az ENSZ fenntartható fejlődési céljait 2030-ra.	Érzékeny a globális problémákra.	Érvel amellet, miért alapvető fontosságú az egész életen át tartó tanulás a fenntartható fejlődési célok elérésében.
5	Véleményt formál a magyarországi felnőttképzés jelentős korszakait meghatározó trendekről. Elemzi a felnőttképzés 2020 utáni rendszerét és gyakorlatát.	Ismeri a felnőttképzés jelentős korszakait (1989-2001; 2001-2013; 2013-2020; 2020 után) és azok jellemzőit. Ismeri a magyarországi felnőttképzés rendszerét, területeit, intézmény- és irányítási rendszerét, jogi szabályozását és finanszírozását, gyakorlatát. Ismeri a Szakképzés 4.0 stratégia lényegi elemeit.	Elfogadja, hogy a felnőttképzés evolúcióját a társadalmi-gazdasági környezeti változások kontextusában kell vizsgálni.	Feldolgozza és elemzi a Szakképzés 4.0. stratégia felnőttképzésre vonatkozó célkitűzéseit.
6	Értelmezi és elemzi a PIAAC magyarországi eredményeit a szövegértés, a számolási készség és a problémamegoldás információtechnológiai környezetben területeken. A PIAAC eredményeket összeveti az ipar 4.0 kompetencia követelményeivel és a mindennapi élethez szükséges alapkészségekkel.	Ismeri a PIAAC mérés célját és területeit, a demográfiai és társadalmi-gazdasági tényezők jelentőségét a kompetenciák szintjeinek különbségeiben. Különbséget tesz az alacsony készségszint és az alacsony iskolai végzettség között.	Fontosnak tartja megismerni a legfontosabb felnőttképzési felmérések eredményeit.	A PIAAC eredmények alapján következtetéseket/hatásokat fogalmaz meg a foglalkoztatásra, a társadalmi boldogulásra, a felnőttképzésben való részvételre vonatkozóan. Rávilágít a PISA és a PIAAC mérések összefüggéseire.
7	Értelmezi és szakmai diskurzust folytat a felnőttkori tanulásra vonatkozó új európai cselekvési program 5 kiemelt területéről, és	Ismeri a 2021-2030 időszakra szóló, felnőttkori tanulásra vonatkozó új európai cselekvési program lényegi megállapításait,	A cselekvési program megállapításait és prioritásait törekszik reálisan értékelni és a	Összefoglalja és bemutatja a felnőttkori tanulásra vonatkozó európai cselekvési program kiemelt területeit, és javaslatokat

	következtetéseket és fejlesztési javaslatokat fogalmaz meg Magyarországra számára.	cselekvési irányait, kiemelt területeit.	magyarországi kontextusra vonatkoztatni.	tesz arra vonatkozóan, milyen beavatkozásokat, fejlesztéseket lehetne/kellene tenni Magyarországon, hogy az adott prioritási területen minőségi előrelépés történjen.
8	Az UNESCO felnőttoktatási konferenciák deklarációi alapján bemutatja a felnőttoktatási politika prioritásait 1949-től 2022-ig.	Ismeri az UNESCO felnőttoktatási világkonferenciák szerepét a felnőttoktatási politika formálódásában.	Törekszik a tendenciák több szempontú megismerésére és értelmezésére.	Összefoglalja és bemutatja a 2022 júniusában megrendezésre kerülő VII. felnőttoktatási világkonferencia előkészületeit, várható témáit.
9	A konzultációkon aktívan, önálló gondolatokkal, ötletekkel, kérdésekkel vesz részt. Az egyéni és/vagy páros és/vagy csoportmunkákat konstruktívan és színvonalasan teljesíti. Saját és hallgatótársai feladat teljesítéseire értékelő visszajelzést ad. Mások visszajelzéseit nyitottan fogadja. A kurzus során szerzett tanulási eredményei reflektálása és dokumentálása céljából minden konzultáción tanulási naplót vezet.	Ismeri a tantárgy követelményeit és a kurzus értékelésének szempontjait. Ismeri a tanulási napló jelentőségét a tanulási folyamatban. Összefüggésbe hozza saját kutatási témáját a felnőttkori tanulás témakörével, meghatározza a lehetséges kapcsolódási pontokat.	Törekszik az igényes munkára, a kreatív, egyedi, a személyiséget is kifejezésre juttató megoldásokra, vélemény nyilvánításra.	A konzultációkon és azok között az egyéni és/vagy páros és /vagy csoportmunkákat a megadott követelmények figyelembevételével önállóan vagy hallgatótársaival együtt, színvonalasan végzi. A tantárgyleírásban szereplő témákból választ egyet önálló vagy páros munkában történő feldolgozáshoz és a 2. vagy 3. konzultáción 20 perces előadásban (páros munka esetén 30 percben) bemutatja a témát a feladatleírásnak megfelelően. A kurzuson elsajátított tanulási eredményeket és tapasztalatokat tanulási naplóban összegzi, melynek elkészítése a kurzus teljesítésének egyik feltétele.

A kurzuson feldolgozni tervezett témakörök:

Első konzultáció:

Feldolgozásra tervezett témakörök a tanulási eredmény alapú követelmények 1-4. sorához kapcsolódóan:

- ☺ A kurzus célja, elvárt tanulási eredményei, követelmények, a téma kontextusa, relevanciája és haszna, az együttműködés keretei.
- ☺ Fogalmi tisztázás (andragógia, felnőttkori tanulás, felnőttoktatás, felnőttképzés).
- ☺ A teljes életszakaszt átfogó (lifelong) és az élet minden területére kiterjedő (lifewide) tanulás egysége, a formális, nem-formális és informális tanulás színterei és jellegzetességei.
- ☺ A felnőttkori tanulás tartalmi jellegzetességei, a felnőttkori tanulás részvételi adatai, a felnőttképzésben való részvételt befolyásoló tényezők
- ☺ Miért van szükség tanulásra felnőttkorban? A felnőttkori tanulás társadalmi-gazdasági összefüggései. Megatrendek (oktatás, demográfia, természeti és technológiai környezet, társadalmi modellváltás, munkaerőpiac, digitalizáció, Ipar 4.0., COVID-19, nemzetköziesítés) és ezek következményei a felnőttkori tanulásra.
- ☺ Az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési céljai.

Második konzultáció:

Feldolgozásra tervezett témakörök a tanulási eredmény alapú követelmények 5-6. sorához kapcsolódóan:

- ☺ A hallgatói feladatok, prezentációk bemutatása. A kiselőadásokat követően az adott téma közös megbeszélése a teljes csoporttal, majd a prezentációk közös értékelése.
- ☺ Milyen utat járt be a felnőttképzés az elmúlt 30 évben? A felnőttkori tanulás jelentős korszakai, a felnőttképzés magyarországi rendszere és gyakorlata. Ki tanítja a felnőtteket? A Szakképzés 4.0. stratégia felnőttképzésre vonatkozó célkitűzései.
- ☺ Az Ipar 4.0 kompetencia követelményei versus alapképesség hiány. A PIAAC (Programmes for the International Assessment of adult Competencies) magyarországi eredményei a szövegértés, a számolási készség és a problémamegoldás információtechnológiai környezetben területeken.

Harmadik konzultáció:

Feldolgozásra tervezett témakörök a tanulási eredmény alapú követelmények 7-8. sorához kapcsolódóan:

- ☺ A hallgatói feladatok, prezentációk bemutatása. A kiselőadásokat követően az adott téma közös megbeszélése a teljes csoporttal, majd a prezentációk közös értékelése.
- ☺ A Tanács állásfoglalása a felnőttkori tanulásra vonatkozó új európai cselekvési programról (2021-2030). Konzekvenciák, cselekvési tervek Magyarország számára.
- ☺ UNESCO felnőttoktatási világkonferenciák szerepe a nemzetközi felnőttoktatási politika formálódásában. CONFINTEA VII. 2022. – globális elkötelezettség a felnőttkori tanulás minőségének javítása mellett.
- ☺ A kurzus közös értékelése.

A kurzus tanulási és tanítási módszerei:

A szeminárium a hallgatói aktivitásra, interaktivitásra, együttműködésre, a témák közös feldolgozására épül. Oktatói előadás és magyarázat, hallgatói kiselőadás, konzultáció, egyéni/páros/csoportos munka, közös megbeszélés, reflexiók.

Az elvárt tanulási eredmények elsajátításának ellenőrzése, a kurzus teljesítésének feltételei:

- ☉ a konzultációkon való jelenlét: a képzési célok eredményes eléréséhez szükséges és elvárt a konzultációkon való aktív jelenlét; rendkívül indokolt esetben (pl. betegség) a hallgató és az oktató közötti egyéni megbeszélés alapján pótolható a hiányzással érintett témakör
- ☉ a konzultáción és az egyéni/páros/csoportos munkában való aktív részvétel, a kapott feladatok minőségi teljesítése
- ☉ egyéni vagy páros munkában egy választott téma (lásd lentebb A-tól I-ig) alapos feldolgozása egyéni vagy páros munkában és 20 percben történő bemutatása a 2. vagy 3. konzultáción a hallgatótársak és az oktató részére. Amennyiben a hallgatók páros munkában dolgozzák fel az adott témát, a szóbeli bemutatásra 30 perc áll rendelkezésre, és mindkét hallgatónak szerepet kell vállalnia a szóbeli prezentációban is.
- ☉ minden konzultációs napon tanulási napló vezetése, a kurzus befejezését követően a tanulási eredmények elsajátítását és a kurzus tapasztalatainak összesített feldolgozását dokumentáló tanulási napló elkészítése és feltöltése a Coospace-re. A tanulási napló formai kivitelezése nincs meghatározva, azt a hallgató szabadon megválaszthatja.

Választható feladatok: minden hallgatónak egyéni vagy páros munkában fel kell dolgozni az alábbi feladatokból egyet, és azt szemléltetéssel kísért prezentációban a 2. vagy 3. konzultáción 20 percben (páros munka esetén 30 percben) szóban be kell mutatni. Érdemes olyan témát választani, ami kapcsolódik a hallgató kutatási területéhez, munkájához vagy személyes érdeklődéséhez.

- A) 20 percet (páros munkában 30 percet) kapott arra, hogy meggyőzze a szakpolitikai döntéshozókat, hogy a következő tervezési időszakban a felnőttkori tanulás több figyelmet és finanszírozást kapjon. Tényekre alapozottan, több szempontú megközelítésben érveljen a felnőttkori tanulás szükségessége és jelentősége mellett, bemutatva annak egyéni, társadalmi, gazdasági hasznát! A tartalom és a formai kivitelezés Önre van bízva! Legyen kreatív, hiteles és meggyőző!
- B) Önnek egy szakmai szervezet konferenciáján érvekkel kell bemutatnia és alátámasztania, hogyan érvényesül, vagy éppen nem érvényesül a tanuláshoz való jog Magyarországon! Elsősorban a felnőttkori tanulásra koncentráljon. Hasonlítsa össze a felnőttkori tanulás magyarországi adatait más országok adataival és tényszerű következtetéseket fogalmazzon meg a felnőttkori tanulásban való részvétel mennyiségi és minőségi jellemzőire vonatkozóan. 20 perc (páros munkában 30 perc) áll rendelkezésre érveinek felsorakoztatására. A tartalom felépítése és a formai kivitelezés Önre van bízva! Legyen kreatív, hiteles és meggyőző!
- C) Érdeklődésének megfelelően vagy PhD kutatási témájához kapcsolódóan válasszon ki az ENSZ 2030 fenntartható fejlődési célok (17 db) közül legalább egyet. Részletezze az adott cél alcéljait, és mutassa be, hogyan járul hozzá az egész életen át tartó tanulás az adott cél eléréséhez! 20 perc (páros munkában 30 perc) áll rendelkezésére előadásának megtartására. A tartalom és a formai kivitelezés Önre van bízva! Legyen kreatív, hiteles és meggyőző!
- D) Erasmus+ stratégiai partnerségi projekt keretében 12 európai felnőttképzési szakember érkezik az Ön intézményébe. Az esemény célja, hogy a vendégek rövid áttekintés kapjanak a felnőttképzés jelenlegi magyarországi gyakorlatáról és a jövőbeli fejlesztési célokról, figyelembe véve a 4.0. Stratégia felnőttképzés-fejlesztési céljait. A 20 perces (páros munkában 30 perces) előadás megtartására Önt kérték fel. A tartalom és a formai kivitelezés Önre van bízva! Legyen kreatív, hiteles és meggyőző!
- E) Az Ön feladata, hogy egy gazdasági, oktatási, társadalmi felzárkózási szakemberekből álló szakértői csoportnak bemutassa, értelmezze és elemezze a PIAAC magyarországi eredményeit a szövegértés, a számolási készség és a problémamegoldás információtechnológiai környezetben területeken. A szakértők a saját szakterületükön döntéshozói pozícióban vannak, így rendkívül kíváncsiak arra, hogy a PIAAC eredmények alapján milyen következtetéseket/hatásokat lehet megfogalmazni a foglalkoztatásra, a társadalmi boldogulásra, a felnőttképzésben való részvételre vonatkozóan. A kb. 20 perces (páros munkában 30 perces) előadás tartalmi felépítése és formai kivitelezése Önre van bízva! Legyen szakmailag hiteles és meggyőző. Amennyire a téma engedi, legyen kreatív!

- F) Az Ön feladata, hogy bemutassa a Tanács állásfoglalását a felnőttkori tanulásra vonatkozó új európai cselekvési programról (2021–2030). Röviden ismertesse a kiemelt területeket! Válasszon ki egy területet, amelyet részletesen is bemutat és javaslatokat tesz arra vonatkozóan, milyen beavatkozásokat, fejlesztéseket lehetne/kellene tenni Magyarországon, hogy az adott prioritási területen minőségi előrelépés történjen. A 20 perces (páros munkában 30 perces) előadás tartalmi felépítése és formai kivitelezése Önre van bízva! Legyen szakmailag hiteles és meggyőző. Amennyire a téma engedi, legyen kreatív!
- G) Az Ön feladata, hogy magyarországi felnőttképzési szakemberek számára bemutassa az UNESCO Felnőttoktatási világkonferenciáinak rövid történetét és deklarációit. Főleg a legutóbbi (2009 Belém) konferencia ajánlásaira és azok értékelésére, valamint a közeljövőben megrendezésre kerülő konferencia (2022. június Marokkó) előkészületeire, várható témáira koncentráljon. A 20 perces (páros munkában 30 perces) előadás tartalmi felépítése és formai kivitelezése Önre van bízva! Legyen szakmailag hiteles és meggyőző. Amennyire a téma engedi, legyen kreatív!
- H) A hallgató munkájához vagy PhD kutatásához kapcsolódó, a kurzus tematikájával szorosan összefüggő téma, az oktatóval történő egyeztetés alapján. Időtartam: 20 perc.

A feladatok (prezentációk) értékelésének szempontjai:

- ☺ szakmai tartalom (feladatkiírásnak való megfelelés, relevancia, tényszerűség, több forrás használata, szakmailag helytálló információk és következtetések, mértéktartó saját vélemény, szakirodalmi hivatkozások)
- ☺ előadás felépítése (logikus, jól érthető gondolatmenet, megfelelő tagolás)
- ☺ előadói stílus (előadás módja, hitelesség, magabiztosság)
- ☺ időgazdálkodás
- ☺ szemléltetés minősége és funkciója
- ☺ kreativitás, egyediség

Értékelés módja: hallgatói önértékelés, társértékelés, oktatói értékelés

A tanulási napló értékelésének szempontjai:

- ☺ szakmai és személyes kompetenciák (képesség, tudás, attitűd, autonómia-felelősség) fejlődésének bemutatása
- ☺ tapasztalatok feldolgozása, önreflexió mélysége
- ☺ kivitelezés igényessége
- ☺ kreativitás, egyedi megoldások

A kurzus **teljesítésére jeles (érdemjegyet) az hallgató kap**, aki aktív a konzultációkon, önálló gondolatai, ötletei, kérdései vannak, az egyéni és csoportmunkában a konstruktív és minőségi munkavégzés jellemzi. A választott feladatot a követelményeknek megfelelően, alaposan és színvonalasan elkészíti és bemutatja a 2. vagy 3. konzultáción. A szóbeli bemutatás során a hallgató meggyőzően bizonyítja az adott témában való felkészültségét és jártasságát. Amennyiben a feladat jellege megengedi úgy egyedi, kreatív megoldásokat is alkalmaz.

A tanulási naplót a meghatározott követelményeknek megfelelően határidőre elkészíti. A tartalom tükrözi a kurzus során elsajátított tanulási eredményeket, megjelenik benne a tapasztalatok feldolgozása és az önreflexió. Formai kivitelezésében igényes, egyedi és kreatív.

Szakirodalom:

1. CEDEFOP (2018). *Skills forecast trend and challenges to 2030*. https://www.cedefop.europa.eu/files/3077_en.pdf
2. Council of the European Union (2021). *Council Resolution on a new European agenda for adult learning 2021- 2030*. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021G1214\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021G1214(01)&from=EN)
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021G1214\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021G1214(01)&from=EN)
3. Csillag Márton – Munkácsi Balázs – Blazsek Réka – Scharle Ágota (2021). *Problémaspecifikus jelentés a PIAAC eredményeiből a foglalkoztatottság témakörén belül*. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal. https://piaac.nive.hu/Downloads/eredmenyek/Problemaspecifikus_jelentes_a_PIAAC_eredmenyeibol_a_foglalkoztatottsag_temakoren_bel%03%BCI.pdf
4. Declaration on Adult Learning and Education by 2030 in European Union (2021). <https://conference-ale.eu/declaration/>
5. Durkó Mátyás (1999). *Andragógia*. Budapest: Magyar Művelődési Intézet. <https://mek.oszk.hu/01900/01942/>
6. DVV International (2021): *Public Financing of Popular Adult Learning and Education*. https://www.dvv-international.de/fileadmin/files/Inhalte_Bilder_und_Dokumente/Materialien/Analysis/DVV_International_Analysis_Financing_Popular_ALE_Web2.pdf
7. DVV International (2021): *Financing adult learning and education*. https://www.dvv-international.de/fileadmin/files/Inhalte_Bilder_und_Dokumente/Materialien/Partnerpublikationen/Financing_Adult_Learning_and_Education.pdf
8. European Commission (2021). *Adult education and training in Europe. Building inclusive pathways to skills and qualifications*. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/default/files/adult_education_and_training_in_europe_2020_21.pdf
9. European Commission (2019). *Achievements under the Renewed European Agenda for Adult Learning*. <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=22435&langId=en>
10. Farkas Éva (2020). *Invisible Profession: Facts and Tendencies about 30 Years of Adult Education in Hungary*. In: Aleksandar, Bulajić; Tamara, Nikolić; Cristina, C. Vieira (szerk.) *Navigating through Contemporary World with Adult Education Research and Practice* pp. 467-488. http://147.91.75.9/manage/shares/Quality_of_education/Zbornik_Navigating_through_Contemporary_World_with_Adult_Education_Research_and_Practice.pdf
11. Farkas Éva (2013). *A láthatatlan szakma. Tények és tendenciák a felnőttképzés 25 évéről*. Pécs, TypiArt Médiaműhely. <https://mek.oszk.hu/15300/15399/>
12. Innovációs és Technológiai Minisztérium (2021). *Szakképzés 4.0. A szakképzés és felnőttképzés megújításának középtávú szakmapolitikai stratégiája, a szakképzési rendszer válasza a negyedik ipari forradalom kihívásaira*. <https://www.nive.hu/Downloads/Hirek/DL.php?f=szakkepzes-4.0.pdf>
13. Központi Statisztikai Hivatal (é.n.). *Fenntartható fejlődési célok*. <https://www.ksh.hu/sdg>
14. Lannert Judit–Holb Éva (2020). *Jó pap holtig tanul, avagy a PIAAC felnőtt írásbeliség vizsgálat tanulságai* https://www.tarki.hu/sites/default/files/2020-10/221_243_Lannert_Holb_web.pdf
15. Lannert Judit – Holb Éva (2021). *Hazai jelentés a PIAAX eredményeiből*. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal. https://piaac.nive.hu/Downloads/eredmenyek/Hazai_jelentes_a_PIAAC_eredmenyeibol.pdf
16. Loboda Zoltán (2017). *A nemzetközi felnőttoktatási politika változása és az UNESCO. Opus et Educatio*. 4. évfolyam, 4. szám. <http://opuseteducatio.hu/index.php/opusHU/article/view/227/365>
17. OECD (2021). *The Assessment Frameworks for Cycle 2 of the Programme for the International Assessment of Adult Competencies*. <https://www.oecd.org/skills/piaac/publications/PIAAC-Frameworks-Cycle2-en.pdf>
18. UNESCO (2022). *The Global Report on Adult Learning and Education, GRALE V*. <https://uil.unesco.org/adult-education/global-report/5th-global-report-adult-learning-and-education-citizenship-education>
19. UNESCO International Conferences on Adult Education (CONFINTEA VII). <https://www.uil.unesco.org/en/seventh-international-conference-adult-education?hub=39>

20. United Nations (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E
21. United Nations (2021). *The Sustainable Development Goals Report 2021*. <https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2021.pdf>
22. Varga Júlia (2021). *Problémaspecifikus jelentés a PIAAC eredményeiből az oktatás témakörén belül*. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal. https://piaac.nive.hu/Downloads/eredmenyek/Problemaspecifikus_jelentes_a_PIAAC_eredmenyei_bol_az_oktatas_temakoren_belul.pdf
23. Világunk átalakítása: Fenntartható fejlődési keretrendszer 2030. <https://ensz.kormany.hu/download/7/06/22000/Vil%C3%A1gunk%20%C3%A1talak%C3%ADt%C3%A1sa%20Fenntarthat%C3%B3%20Fejl%C5%91d%C3%A9si%20Keretrendszer%202030.pdf>
24. Zrinszky László (2008). *A felnőttképzés tudománya: Bevezetés az andragógiába*. Budapest: OKKER Kiadó
25. We-are-ale campaign film. <https://www.youtube.com/watch?v=Y7XTwxuH1bk&t=162s>